

Forslag til folketingsbeslutning om virksomheder og forskning.

Fremsat den 28. oktober 1977 af *Bertel Haarder (V)*, *Ellemann-Jensen (V)*,
Poul Hartling (V), *Brøndlund Nielsen (V)* og *Hanne Severinsen (V)*.

Med henblik på at sikre øget samarbejde og gensidig inspiration mellem virksomhederne og den erhvervsrelevante del af den offentligt finansierede forskning opfordrer folketinget regeringen til at tage skridt til gennemførelse af følgende:

1. Gunstigere og smidigere regler for kontraktforskningen, som sænker virksomhedernes betaling fra 250 procent til normalt 200 procent af lønudgifterne, hvoraf institutterne beholder det hele mod nu kun halvdelen. Den enkelte medarbejder skal som hidtil ikke have nogen privatøkonomisk fordel bortset fra, hvad der eventuelt kan følge af betalt overarbejde, men institutterne skal bedre have mulighed for at øge aktiviteten og anskaffelserne gennem kontraktforskning. Optagelse af såvel indtægter som udgifter på budgetter og tillægsbevillingslove må på ingen måde begrænse lysten til og muligheden for at indgå kontrakter. Forskningsfriheden skal på intet punkt antastes. Det bør bero på de lokalt indgåede kontrakter, i hvilken form og udstrækning resultaterne skal offentliggøres.

2. Pligt til jævnlig offentliggørelse af udført, igangværende og evt. planlagt forskning på offentlige forskningssteder.

3. Forhandlingspligt for offentlige forskningssteder over for virksomheder, der henvender sig.

4. Forsøg med fællesprojekter mellem virksomheder og forskningssteder, administreret af udviklingsfondet (evt. teknologirådet eller ATV), til fremme af samarbejde om konkrete opgaver.

5. Henstilling til offentlige myndigheder om ikke at opbygge eller udbygge selvstændige forskningsenheder, såfremt de forskningsopgaver, der skal løses, kan gennemføres på kontraktbasis ved de højere uddannelsessteder.

6. Henstilling til offentlige myndigheder og offentligt koncessionerede selskaber om at placere udviklingskontrakter i dansk industri som led i en langtidsplanlægning fremfor at købe færdige udenlandske produkter.

7. Gunstigere regler for udveksling af offentligt og privat ansatte forskere. Ansættelsesreglerne må sikre, at erfaring i erhvervsforskning tillægges betydelig værdi ved besættelse af offentlige forskerstillinger, også selv om eventuelle forskningsresultater ikke har måttet offentliggøres. Flere nyoprettede og ledigblevne forskerstillinger bør gøres tidsbegrænsede, evt. gennem tilknytning til fællesprojekter mellem adskilte forskningsområder, jvf. også pkt. 6. Pensions- og anciennitetsreglerne for forskere (som for andre) bør ændres, så at der ved overgang til anden ansættelse ikke sker noget tab i optjente goder.

8. Repræsentanter for aftagere (og potentielle aftagere) af kandidater fra universiteter og højere læreanstalter indbydes til at foreslå nogle valgfri undervisningsmoduler, som kunne gøre uddannelserne mere anvendelige på bredere områder.

9. Ændringer i studieforbøb forelægges aftagerrepræsentanter til udtalelse.

10. Der udarbejdes en statistisk udredning om Danmarks erhvervsforskning (inkl. landbrugsforskningen), sammenlignet med tilsvarende forskning i andre lande.

Bemærkninger til forslaget.

Almindelige bemærkninger.

Al forskning skal ikke være nyttig, endsige samfundsrelevant. Men den del af forskningen, som kunne være til nytte for danske virksomheder m. v., bør i højere grad frugtbares gennem samarbejde og kanaler for gensidig inspiration samt gennem mere attraktive overgangsmuligheder mellem offentlige og private stillinger.

Bl. a. på grund af Danmarks særlige erhvervsstruktur med de mange små virksomheder gøres der i dansk erhvervsliv som helhed en betydelig mindre forskningsindsats end i de lande, det forekommer os naturligt at sammenligne med.

Danmark ligger i bunden, når det gælder de samlede forskningsudgifters andel af nationalproduktet (knap 1 pct., jvf. tabel 1). Statsbevillingerne til forskningen udgjorde 1973 i Danmark 186 kr. pr. indbygger mod f. eks. 348 kr. i Sverige, 337 kr. i Vesttyskland, 317 kr. i Frankrig, 265 kr. i England, 216 kr. i Holland — og 61 kr. i Italien, 46 kr. i Irland. Det ser endnu sløjere ud, når det gælder erhvervsforskningen (jvf. tabel 2), der i Danmark kun tegner sig for halvdelen af forskningsudgifterne mod 65 pct. og 67 pct. i Vesttyskland og Sverige. Erhvervsforskningen er især koncentreret på nogle få store virksomheder i hovedstadsregionen.

Der er for ringe kontakt til den offentligt finansierede forskning. På Danmarks tekniske Højskole er det således kun ca. 1 pct. af de samlede udgifter, der finansieres gennem kontrakter med private virksomheder. I 1970-71 androg indtægterne herfra godt 1 million kroner.

Forskningen har vi, men spørgsmålet er, om der foregår en tilstrækkelig frugtbar vekselvirkning mellem forskerne og eventuelle brugere. Der findes i dag en række formelle og psykologiske blokeringer. Hvis vi kan fjerne nogle af dem, er der store fordele at hente, både for virksomhederne, offentlige såvel som private, og for forskerne og den undervisning, der som regel er knyttet til forskningsstederne.

Tabel 1.

FoU-udgifternes andel af nationalproduktet 1973.

	pct.
Belgien	1,3
Danmark	0,9
Finland	0,8
Holland	1,9
Norge	1,1
Sverige	1,6
Østrig	1,0
Frankrig	1,7
Vesttyskland	2,0
Storbritannien	2,1
USA	2,3
Excl. samfundsvidenskab og humaniora.	

Kilde: OECD: Science Resources Newsletter No. 1. 1976.

Tabel 2.

FoU-virksomheden i nogle OECD-lande. 1973.

	Erhvervs- livet pct.	Offent- lige insti- tutter pct.	Universi- ter og hø- jere læro- anstalter pct.
Belgien	60	15	25
Danmark	51	25	24
Finland	60	21	19
Holland	58	22	20
Norge	50	20	30
Sverige	67	8	25
Frankrig	60	26	14
Vesttyskland	65	15	20
Storbritannien	63	28	9
USA	69	19	12

Kilde: OECD: Science Resources Newsletter No. 1. 1976.

Bemærkninger til de 10 punkter.

1. Det er udmærket, at ministeren i sommeren 1977 med finansudvalgets godkendelse har udfærdiget generelle regler for kontraktforskning (akt-

stykke nr. 437). Men det er uheldigt, at der derved skete en forringelse af vilkårene for kontraktforskningen ved Danmarks tekniske Højskole og Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole, hvor virksomhederne nu skal betale et større tillæg til lønomkostningerne (150 pct. mod hidtil 140 pct.), samtidig med at institutterne kun får lov at beholde halvdelen heraf mod tidligere 5/7.

I betragtning af erhvervslivets behov for produktudvikling og øget konkurrenceevne og i betragtning af kontraktforskningens beklageligt ringe omfang er der al mulig grund til at forbedre vilkårene i stedet for at forringe dem. Den normale betaling bør nedsættes fra 250 pct. til 200 pct. af lønudgifterne for at motivere virksomhederne til at udvise øget initiativ på området. Dog bør der være en vis bevægelighed i betalingsreglerne, der tager hensyn til ekstremt høje eller lave udgifter, og som tager hensyn til de enkelte tilfælde, hvor kontraktforskningen kommer til at konkurrere med private forskningsfirmaer. Der må selvfølgelig ikke påføres private foretagender unfair konkurrence.

Ved at lade institutterne beholde hele det erlagte beløb tilskyndes de til at være åbne for henvendelser udefra. Tabet herved for statskassen er mikroskopisk og bliver langt opvejet af de erhvervsmæssige fordele og den øgede forskningsaktivitet (beskæftigelse) på institutterne, der bliver resultatet af en udvidet kontraktforskning. Det må henstilles, at bevillingsproceduren bliver så fleksibel i enhver henseende, at ingen projekter går tabt af rent formelle grunde.

Det skal understreges, at spørgsmålet om offentliggørelse må afgøres ved forhandling mellem virksomhed og institut, og at ingen overhovedet tvinges til at medvirke i bestemte projekter mod deres vilje. Ej heller kan den enkelte øge sin indtjening, undtagen hvor der er mulighed for overarbejde. Men et institut kan gennem kontraktforskning øge sin aktivitet, sine indkøb og sit personaleforbrug, hvilket netop er udmærket, såfremt man ønsker en bedre anvendelse af den anvendelige forskning. Der er for øjeblikket brug for enhver offentlig aktivitet, der øger omsætningen uden at belaste de offentlige udgifter.

2 og 3. Informationspligt og forhandlingspligt har bl. a. været foreslået af et af Planlægningsrådet for Forskningen nedsat udvalg vedrørende forholdet mellem forskningsrådene og de højere uddannelsesinstitutioner (Styring af universitetsforskningen, marts 1975). Formålet er at åbne kanaler for gensidig information og inspiration mellem forskere og brugere.

4. Målforskningen kan evt. udføres som „fællesforskning“ med indsats af mandskab fra såvel en

virksomhed som et forskningsinstitut, enten på virksomheden eller på instituttet. Et sådant forsøg vil næppe kunne etableres som kontraktforskning, da der ikke er tale om en virksomhedsstyret „bestilling“ (ordre), men om et fælles projekt med lige stor indflydelse for de to parter. Sådanne projekter kan evt. kompensere for den beklageligt ringe grad af udveksling, der foregår mellem institutions- og virksomhedsansatte forskere.

5. Folketingets statsrevisorer har i deres forskningsberetning nr. II fra 1975 påpeget ønskeligheden af, at en større del af forskningen fik karakter af rekvireret arbejde. Man bør i enhver henseende modvirke, at offentlige myndigheder hver især vil have deres „egen“ forskning, dels fordi forskningsbehovet varierer fra tid til anden på hvert enkelt område, dels fordi man må undgå enhver antydning af mulighed for, at „uvelbehagelige“ resultater kan blive forbudt af hensyn til den ansættende myndighed.

6. Hvor det overhovedet er muligt, bør danske virksomheder have muligheder for at „byde på“ store planlagte investeringer, som eventuelt kan forberedes gennem fællesprojekter, jfr. pkt. 4.

7. Mangelen på erhvervs erfaring hos forskere og undervisere er et velkendt problem, der bl. a. skyldes knapheden på kvalificerede ansøgere i en periode samt måske en lidt for ringe respekt for værdien af erhvervsforskningserfaring. Endvidere er en udveksling mellem privat og offentligt ansatte forskere blevet hæmmet af det offentliges (og måske også private virksomheders) anciennitets- og pensionsregler, som kraftigt belønner den, der bliver i stillingen, medens den, der skifter job, bliver afstraffet økonomisk. Disse regler må ændres, og mængden af åremålsansættelser må øges.

8 og 9. Den enorme overproduktion af akademikere på visse områder gør det nødvendigt, at nye ansættelsesområder opsøges, bl. a. gennem en vis ændring af erhvervsrettet i de samlede uddannelses tilbud. Fremfor at sætte erhvervsrepræsentanter ind i de styrende organer kunne man forsøge at fremkalde forslag til nye, erhvervsrelevante „moduler“ som de studerende kan vælge. Af samme grund bør erhvervsrepræsentanter selvfølgelig have ændringer i studieforbud forelagt til udtalelse. Da undervisningen jo er tilknyttet forskningsstillinger og dermed afgørende for forskeransættelser, er spørgsmålet af stor betydning for forholdet mellem forskning og erhverv.

10. Indledningsvis bør der selvfølgelig som beslutningsgrundlag udarbejdes en grundigere oversigt over erhvervsforskningens situation i Danmark, sammenlignet med andre lande.